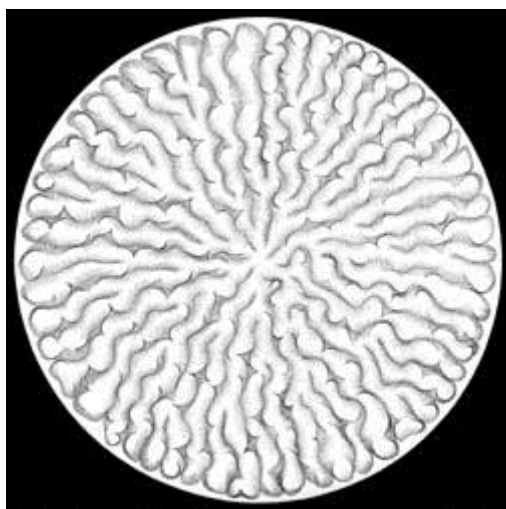

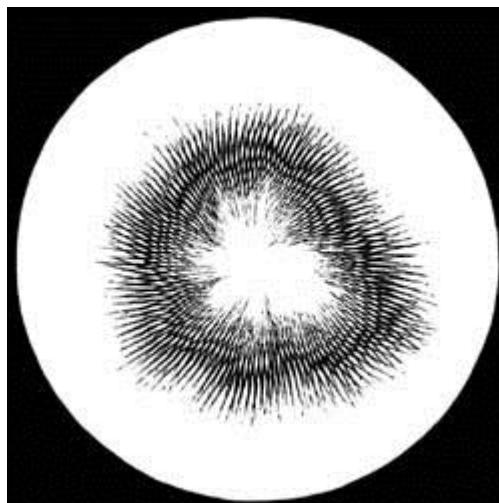
ZPRAVODAJ 2002/1

NOVÁ VÝSTAVA - ROBERT HORVITZ: ESENCE

V lednu 2002 byla v muzejní Galerii Roberta Guttmanna zahájena výstava současného amerického židovského autora Roberta Horvitze s názvem "Esence". Záměrem kurátorky Michaely Hájkové je v tomto nevelkém prostoru pravidelně představovat reprezentativní výběry z tvorby současných umělců, které spojuje reflexe vlastní židovské identity. Robert Horvitz absolvoval bakalářské studium na Yaleově univerzitě, kde v letech 1970-71 působil jako

asistent v kursech kresby. Kromě toho, že od roku 1970 s většími či menšími přestávkami vystavoval v Americe a v Evropě, věnoval se též teoretické, editorské a pedagogické práci. V roce 1992 se Robert Horvitz přestěhoval do Prahy, kde od té doby žije a intenzívně se věnuje kresbě. Od roku 1999 vyučuje dějiny umění a internetové kursy na University of New York in Prague.

Robert Horvitz patří k autorům, u nichž hraje primární roli vlastní proces tvorby; tomu je vše podřízeno do nejmenších detailů: vyjadřovací prostředky ustálené po důkladném hledání, rychlý, již téměř podvědomě prováděný tah pera, i po léta používaný stejný druh a formát papíru. Kreslířský styl je doveden do takového stupně úspornosti a gestické virtuozity, že dovoluje autorovi používat kresbu ve stavu jistého estetického nevědomí, ve "stavu vytržení", jak sám říká.

Zkoumáním svého "mikrokosmu" se Robert Horvitz snaží nalézt a pro sebe znovu definovat obecně platné principy. Činí tak prostřednictvím kreseb, které se podobají záznamům vědeckého deníku, zkamenělým otiskům stavu mysli. Je pouze na nás, jak tyto podněty přijímáme, jak je čteme a interpretujeme. Výstava potrvá do 7. dubna 2002.

POMOZTE PÁTRAT PO ZMIZELÝCH SOUSEDECH

návaznosti na projekt Vzdělávacího a kulturního centra a výstavu Zmizelí sousedé (Zpravodaj 4/2001) se Židovské muzeum v Praze obrátilo s podporou význačných periodik (Lidové noviny, MF Dnes, Hospodářské noviny, Právo, Respekt), rozhlasu (Rádio Classic FM) i televize na širokou veřejnost se žádostí o pomoc při shromažďování informací a materiálů, týkajících se předválečného života Židů v Čechách a na Moravě. Cílem je získat co nejvíce zatím neznámých informací a dokumentů, zejména z období 2. světové války, ze které ještě mají lidé zachyceny vzpomínky na své blízké a známé.

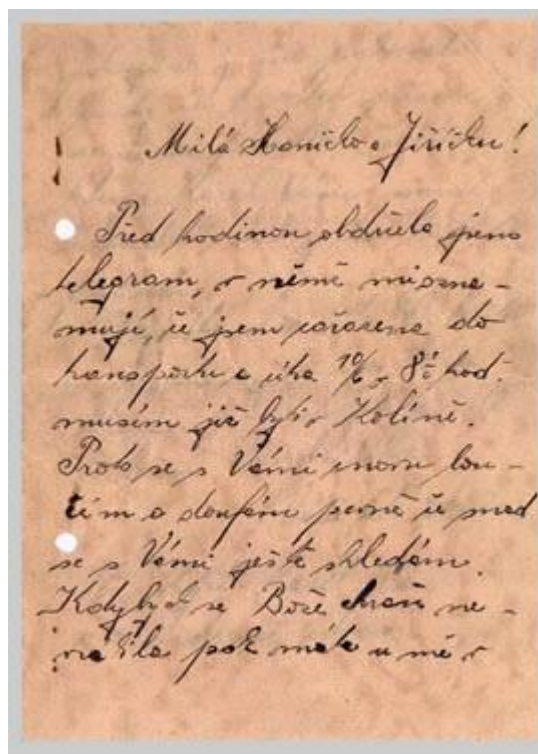
Tato akce, která byla zahájena v polovině prosince 2001, již přinesla první výsledky. Do poloviny února 2002 přes 150 osob muzeu předalo nebo poštou zaslalo řadu osobních i úředních dokumentů, vzpomínek a rodinných fotografií. Bylo získáno i několik trojrozměrných předmětů, které se spolu s ostatními materiály soustřeďují v oddělení holocaustu Židovského muzea v Praze.

V muzeu je tak nyní nově evidováno několik stovek fotografií i nejrůznější písemné dokumenty: rodinná korespondence, korespondence z terezínského ghetta, z koncentračních táborů, ze shromaždišť transportů, osobní dokumenty ilegální i oficiálně vydané. Jen menší část těchto materiálů byla muzeu

předána jako dar, a proto oddělení holocaustu musí zajistit výrobu jejich kopií a poté zapůjčené originály vrátit. Pracovníci muzea současně vyhledávají pro potřeby muzea i dárců údaje o českých a moravských Židech, k jejichž osudu se uvedené dokumenty a fotografie vztahují.

Na základě četných dotazů veřejnosti předpokládáme, že akce bude ještě několik měsíců pokračovat. Poté budou všechny získané dokumenty, fotografie a vzpomínky zinventarizovány či zkatologizovány a zařazeny do příslušných sbírek Židovského muzea v Praze.

Kromě zisku mnoha zajímavých a nejednou historicky cenných materiálů je významný i vysoce kladný ohlas veřejnosti: Téměř 60 let po skončení války lidé s láskou a

pohnutím vzpomínají na své židovské sousedy a přátele a zajímají se o jejich osud. Vzhledem k tomu, že přímých pamětníků války ubývá, byla celá akce jednou z posledních možností, jak pro budoucnost zajistit cenné doklady, které by jinak byly nejspíše zničeny.

NOVÉ PŘÍRŮSTKY DO SBÍREK ŽIDOVSKÉHO MUZEA V PRAZE ZA ROK 2001

Sbírky Židovského muzea v Praze se v minulém roce rozšířily o několik hodnotných uměleckých děl. Největší počet přírůstků za rok 2001 získala sbírka obrazů, grafiky a kreseb. Sbírka se orientuje především na díla židovských umělců pocházejících z českých

zemí, jež tvoří významnou kapitolu moderní židovské kultury. Právě v této oblasti má sbírka určité mezery, které je třeba vhodným způsobem doplňovat.

Jedno z nejzajímavějších nově získaných děl představuje grafický portrét malíře Julese Pascina od pražského grafika Emila Orlika (1897). Naproti tomu spíše dokumentační význam má studie interiéru Staronové synagogy k obrazu Oldřicha Blažíčka (1912). Za zmínku mezi novými přírůstky stojí i početná kolekce kreseb, akvarelů, pastelů a olejů od pražských moderních židovských umělců z 20. a 30. let minulého století: rozměrný akvarel od Alfreda Justitze, kresba mořského pobřeží od známého příslušníka pařížské školy Georgese Karse a rozměrný obraz "Kostel na břehu jezera" od pražského expresionisty Bedřicha Feigla. Mladší generaci židovských umělců nově zastupují ve sbírkách Židovského muzea kresby Endre Nemese a pastely Gézy SzóBELa a Pavla Fleischmanna.

Zřejmě nejcennější přírůstky se však loni podařilo získat od dvou významných pražských židovských umělců poválečné generace. Jedná se o dva pozoruhodné portréty Pavly Mautnerové z doby kolem roku 1950, a zejména rozměrný obraz "Les" (1954) od malíře Roberta Piesena, předního představitele informální malby 60. let 20. století. Dalším významným ziskem pro obrazovou sbírku byl soubor tří expresivních kreseb z let 1970, 1980 a 1983 od pražského sochaře Aleše Veselého. Za zvláště potěšitelné považujeme, že se tak po delší době podařilo obohatit sbírky muzea o významná díla poválečného českého židovského umění, jež v díle Aleše Veselého zasahuje až do současnosti. Té by měla být v akvizičním programu Židovského muzea nadále věnována trvalá pozornost.

V roce 2001 muzeum obdrželo do sbírky také dva dary. Prvým z nich je soubor 5 ilustrací pro židovský kalendář 5762 (2002-3) od amerického malíře Marka

Podwala. Druhým dárcem se stal Vavro Oravec, rodák ze slovenského Tvrdošína, který žije od roku 1968 ve Švýcarsku. Muzeu daroval soubor 34 obrazů, které již byly veřejnosti představeny na jeho autorské výstavě v Židovském muzeu v Praze v lednu 2001. Celkem se loni sbírka obrazů, grafiky a kreseb rozrostla o více než 70 děl.

Početně méně, ale nikoli bezvýznamně, se rozrostla také sbírka kovů (jmenujme alespoň dar tří medailí židovského sportovního klubu Hagibor nebo dvou kořenek) a sbírka textilu. Pro tu byl například zakoupen ženský závoj z 2. poloviny 19. století pocházející s největší pravděpodobností z Blízkého východu.

ŽIVOT PRO UMĚNÍ A PONAUCENÍ PUTOVNÍ VÝSTAVA FRIEDL DICKER-BRANDEISOVÉ

Židovské muzeum v Praze spolupracuje jako jeden z hlavních zapůjčitelů se Simon Wiesenthal Center v Los Angeles, USA na významném výstavním projektu nazvaném "Friedl Dicker-Brandeis. Život zasvěcený umění a výuce". Tento projekt svým významem přesahuje běžné výstavní prezentace - stal se totiž vůbec první soubornou výstavou malířky Friedl Dicker-Brandeis. Tato bývalá žačka výmarského Bauhausu je na ní představena nejen jako "učitelka terezínských dětí", ale poprvé též jako jedinečná umělecká osobnost, jejíž dílo lze právem zařadit k tomu nejlepšímu z evropské meziválečné avantgardy. Současně byl vydán výpravný katalog, který dosud vyšel v německé, české, francouzské a anglické verzi. Pro japonskou expozici poskytlo Židovské muzeum v Praze pořadatelům celkem 9 olejomalb z celkových 37 děl autorky.

Výstava byla poprvé otevřena na podzim 1999 ve vídeňském Palais Harrach pod názvem "Friedl Dicker Brandeis. Ein Leben für Kunst und Lehre". Po velkém úspěchu byla během dvou let reprizována ještě v Grazu, Českém Krumlově, Paříži, Stockholmu a Berlíně.

Od listopadu 2001 až do letošního března mohli výstavu shlédnout též diváci v Atlantě ve státě Georgia, USA. Nyní výstava putuje do Japonska, kde v prostorách Tokyo Fuji Art Museum setrvává do října 2002. Koncem tohoto roku by výstava "Friedl Dicker-Brandeis. Život zasvěcený umění a výuce" měla svou pouť světem ukončit v kalifornském Los Angeles.

PŘÁZDNÁ MÍSTA V MĚLNÍKU

V okresním muzeu v Mělníku byla ve dnech 17. října až 24. listopadu 2001 představena výstava nazvaná "Prázdná místa", na níž se podílelo i Židovské muzeum v Praze. Výstavou vyvrcholil stejnojmenný celoroční vzdělávací a výchovný projekt mělnického muzea, zaměřený na poznávání židovské kultury a historie. Na jeho přípravě a realizaci se podílela zejména pracovnice muzea v Mělníku mgr. Renata Špačková, která spolupracovala se Základní školou Jindřicha Matiegky a Základní uměleckou školou v Mělníku. Podpory se jí však dostalo i od dalších institucí: vedle Židovského muzea v Praze a jeho Vzdělávacího a kulturního centra zejména od Památníku Terezín, města Mělník, Tereziánské iniciativy a Open Society Fund Praha.

V rámci projektu "Prázdná místa" se v průběhu roku 2001 uskutečnila řada akcí. Žáci se v nich formou work-shopů (vzdělávacích dílen) seznámili s oslavou šabatu a hlavních židovských svátků i s událostmi nedávné židovské historie. Projekt byl doplněn řadou exkurzí a návštěv míst bývalých židovských obcí a židovských památek v regionu. Jednalo se např. o Rychnov nad Kněžnou a tereziánské ghetto, ale také prohlídku židovských hřbitovů na Mělnicku (Kralupy, Kostelec nad Labem, Byšice, Liběchov, Všetaty, Litice, Spomyšl, Bosyně, Vojkovice). Ačkoli tato oblast měla typicky středočeské, tedy poměrně slabé a rozptýlené židovské osídlení, přece odtud pochází i řada významných osobností: spisovatel Vojtěch Rakous (1862-1935), operní pěvec Emil Pollert (1877-1935), malíř Jiří Kars (1880-1945) a Max Horb (1882-1907). V Želízích dodnes stojí penzion, kam kdysi jezdil Franz Kafka.

Hlavní část výstavy "*Prázdná místa*" byla věnována obětem holocaustu na Mělnicku. V několika případech se přitom z nalezených fotografií a dokladů podařilo doložit osudy celých mělnických židovských rodin. Někteří z jejich přeživších členů se také zúčastnili vernisáže výstavy. V její druhé části bylo možno shlédnout synagogální a kultové předměty z pražského Židovského muzea, pocházející z několika bývalých židovských obcí regionu.

K výstavě "*Prázdná místa*" byla vydána obsažná stejnojmenná publikace s fotografiemi židovských hřbitovů, náhrobků a synagog na Mělnicku (dnes již většinou zbořených), která by měla přispět k zaplnění "prázdných míst" a připomenout bývalé spoluobčany, po nichž tato prázdná místa zůstala.

V říjnu 2001 zahájená výstava měla i symbolický význam. Na jedné straně připomněla 60 let od zahájení židovských deportací. Proto také byla symbolicky ukončena v den, kdy před 60 lety odjel první transport s židovskými vězni do Terezína. Na straně druhé konání výstavy připadlo na dny židovských Velkých svátků Roš ha-šana a Jom Kipur následovaných svátkem Sukot a Simchat Tora. Těmto svátkům proto byla v judaistické části výstavy věnována zvláštní pozornost.

Z NOVÉ PRODUKCE STÍN ŠOA NAD EVROPOU

Sborník přednášek ze stejnojmenného cyklu uváděného ve Vzdělávacím a kulturním centru Židovského muzea v Praze od ledna 2000 do prosince 2001. Sborník o 315 stranách, který uspořádal PhDr. Miloš Pojar, obsahuje 24 příspěvků od českých autorů i přispěvatelů z Francie a Slovenska. Ve svém souhrnu poskytuje základní přehled o vyvražďování Židů (holocaust, šoa) ve všech evropských zemích. Jednotlivé příspěvky jsou řazeny v pořadí, v jakém nacistické Německo okupovalo evropské země včetně svých satelitů a spojenců. Na závěr jsou publikovány přednášky, které se týkají evropských neutrálních zemí včetně Turecka a jejich vztahu ke Třetí říši a k Židům. Zastoupena není pouze kapitola věnovaná Vatikánu a Irsku. Z pochopitelných důvodů není rovněž uvedena Velká Británie - jediná evropská země bojující proti nacistickému Německu, která jím nebyla okupována.

V přílohách je možno najít dopis Adolfa Hitlera z 16. září 1919, který napsal na žádost Karla Mayera, svého nadřízeného v armádě. Hitler v dopise hovoří o antisemitismu a o postoji Němců k Židům. Dále jsou zde přetištěny tzv. norimberské zákony z roku 1935, protokol z konference ve Wannsee a výňatky z projevu Heinricha Himmlera proneseného 6. října 1943 v Poznani ke gauleiterům. Sborník je v českém jazyce, některé přílohy v němčině. Uvedenou publikaci lze objednat na adrese Židovského muzea v Praze.

DĚJINY ŽIDŮ V ČECHÁCH A NA MORAVĚ.

Část I.- Od počátku osídlení do emancipace
Průvodce expozicí v Maiselově synagoze v Praze

V Židovském muzeu v Praze právě vychází i nový katalog k historické expozici "Dějiny Židů v Čechách a na Moravě, část I. - od počátku osídlení do emancipace", která je umístěna v Maiselově synagoze. Publikace vychází v angličtině. Obsahuje texty k jednotlivým tématům expozice doprovázené souborem 105 reprodukcí nejvýznamnějších exponátů. Některé reprodukce jsou přitom zveřejněny vůbec poprvé - např. vlastnoruční podpis rabiho Löwa (Maharala). Autorem většiny textů jsou Dr. Alexandr Putík a Mgr. Olga Sixtová. Tato publikace završuje řadu průvodců po expozicích Židovského muzea v Praze: již dříve totiž vyšly katalogy k expozicím v Klausově synagoze a Obřadní síni ("Židovské tradice a zvyky") a ve Španělské synagoze ("Dějiny Židů v Čechách a na Moravě, část II. - od emancipace do současnosti"). Všechny katalogy si lze objednat na adrese Židovského muzea v Praze.